

คุณลักษณะครูของโรงเรียนในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล
CHARACTERISTICS OF SCHOOL TEACHERS IN DIGITAL TRANSFORMATION
SCENARIOS

มานิช หัตถยามาศย์ Manot Hutthayamad
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: chaibie2529@hotmail.com

Article Received: April 05, 2021, Revised: April 25, 2021, Accepted: May 01, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้จะนำเสนอคุณลักษณะครูของโรงเรียนในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะของครูดีมี 7 ประการ คือ (1) น่ารัก (2) น่าเคารพ (3) น่าเจริญใจ (4) รู้จักพูดให้ได้ผล (5) มีความอดทนต่อถ้อยคำ (6) รู้จักสอนเรื่องง่ายไปหายาก (7) ไม่ชักนำชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย 2) คุณลักษณะครูที่ดีต้องมีทั้งความรู้ความสามารถตามแนวคิดและทฤษฎีในการสอนและทักษะเป็นนักจัดการที่ดีมีจรรยาบรรณวิชาชีพครู และมีความสุขทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นในการปฏิบัติงานเป็นแม่พิมพ์ของชาติที่ดีและเป็นต้นแบบแก่ศิษย์อย่างภาคภูมิใจในอาชีพความครูของตนเองด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูของชาติ และ 3) คุณลักษณะของครูในยุคดิจิทัล 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 ครูต้องเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 2 ครูต้องพัฒนาและออกแบบ มาตรฐานที่ 3 ครูต้องส่งเสริม ต้นแบบการเป็นพลเมืองทาง Digital

คำสำคัญ: คุณลักษณะของครู, หลักกัลยาณมิตร, จิตวิญญาณแห่งความเป็นครู, ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

This article presented the characteristics of school teachers in digital transformation situation, consisting of 1) 7 characteristics of good teachers, namely (1) lovely, (2) respectful, (3) pleasing, (4) able to speak effectively, (5) patience with words, (6) know how to teach something from easy to hard and (7) not be influenced in a way that was disgraceful, 2) a good teacher must have knowledge and ability according to concepts and theory in teaching and skills, being a good manager, having a professional ethics of teachers and happiness in both their own benefit and the benefit of others in their performance, being a good model for nation and a role model for students to be proud of their own teaching career with the spirit of being a national teacher and 3) 3 characteristics standards of teachers in the digital era: 1st standard was teachers must guide, help, inspire learning, 2nd standard was teachers must develop and design and 3rd standard was teachers must promote digital citizenship model.

Keywords: Teacher Characteristics, Principle of Kalyāṇamittatā, Teacher Spirit, Digital Age

บทนำ

ครูมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นผู้ให้การศึกษาของชาติ ครูคือผู้ที่กำหนดอนาคตของคนในชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงาน เพื่อประโยชน์ของนักเรียนชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพ และมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ การพัฒนาการศึกษาจะขาดครูเสียไม่ได้ ไม่ว่าจะในรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน โรงเรียน และไม่ว่าจะมีเทคโนโลยีทันสมัยเพียงใดก็ตาม ครูยังต้องมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการเรียนการสอนเรายังต้องการครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและบุคลิกภาพ ครูที่สามารถยกระดับสติปัญญาหรือวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้นได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2553)

ในอดีตการเรียนการสอนจะยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครูเป็นผู้บรรยายเนื้อหาบทเรียนและผู้เรียนมีหน้าที่เรียนรู้ตามที่ครูบอกจะไม่เน้นที่กระบวนการคิดให้เกิดกับผู้เรียนจึงทำให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ยุคต่อมาาระบบการศึกษาเปลี่ยนไปเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child center) โดยที่ครูมีบทบาทและนำแนวทางการเรียนในบทเรียน แต่วิธีนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องที่ครูผู้สอน มักจะตีความหมายของการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญผิดๆ โดยให้ผู้เรียนหาวิธีการเรียนเอง ซึ่งผู้เรียนไม่ได้ถูกฝึกมาให้เกิดกระบวนการคิดตั้งแต่แรก ไม่สามารถเรียนรู้โดยวิธีนี้ได้ ดังนั้น ถ้าครูไม่เป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน หรือชี้แนะแนวทางเลย ผู้เรียนก็จะไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้ใดๆ ทั้งสิ้น

กระแสความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างมากทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาหลายด้าน เช่น สิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นเนื่องจากความไม่สมดุลกันระหว่างความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสารกับความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาของคนไทยทำให้รัฐบาลไทยต้องเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาประเทศ จากที่เคยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาคนแทน ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนเป็นพิเศษโดยกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ปัจจุบันนี้วงการศึกษามีจุดมุ่งหมายเน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มี และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เทคโนโลยีจึงมีบทบาทที่สำคัญในการตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน หรืออีกนัยหนึ่งคือต้องการให้โรงเรียนทุกโรงจัดการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ เรียกได้ว่าเป็นการบูรณาการวิชาทุกสายเลยก็ว่าได้ การศึกษาในยุคนี้จึงหนีไม่พ้นกับคำเปรียบที่ว่า “การศึกษายุคดิจิทัล”

โดยบทบาทและหน้าที่ของครูยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ 1) สอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนได้เต็มศักยภาพโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วย 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นผู้ช่วย คือ ครูต้องฝึกนิสัยให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ รักการค้นคว้า และการปรับเปลี่ยนความคิดได้ตามเหตุและผล 3) ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้จัดการสารสนเทศและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม 4) ครูต้องสร้างให้ผู้เรียนรู้อย่างเท่าทัน กับสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ครูต้องสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน คือ ความสามารถด้านไอทีที่จำเป็นให้มีความรู้ ทักษะ ความคิด การสื่อสาร เพื่อให้เขาสามารถอยู่ได้ในสภาวะการดำรงชีวิตและการทำงาน ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม 6) พัฒนาผู้เรียนให้พร้อมที่จะรับบทบาทใหม่ๆ ในสังคมโลกาภิวัตน์ให้เตรียมตนเองตลอดเวลา ไม่ใช่ถึงเวลาค่อยมาเตรียมการ 7) พัฒนาให้ผู้เรียนรุ่นใหม่ เน้นสมรรถนะที่หลากหลายมากกว่ามีความรู้ ให้ปรับแนวทางการเรียนรู้ใหม่ ไม่ใช่เรียนเพื่อให้จบหลักสูตรต้องพัฒนาสู่การเรียนรู้เพื่อสะสมความรู้และประสบการณ์ 8) พัฒนาผู้เรียน สร้างโอกาสการเรียนรู้ด้านภาษาเพื่อการสื่อสารที่

มากกว่าภาษาไทย-อังกฤษและให้มีทักษะด้านไอทีเพื่อให้เขาสร้างมูลค่าเพิ่มให้ตนเองด้านศักยภาพ แม้ว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจะเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมาก แต่การอบรมสั่งสอนของครูในด้านคุณธรรมจริยธรรมจะต้องมีควบคู่กันไปตลอดเวลาในการช่วยเตรียมให้นักเรียนมีความพร้อมในการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างเหมาะสมกับลักษณะที่เป็นไปในสังคมแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะความรู้และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็วและล้ำสมัยเร็วเช่นกัน (Banthitablog, 2559)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอคุณลักษณะของครูในยุคดิจิทัลในสถานศึกษา ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ คือ คุณลักษณะครูตามหลักพระพุทธศาสนา และครูของครูตามที่ตั้งคมและโลกต้องการ ดังนี้

คุณลักษณะของครูในยุคดิจิทัลตามแนวคิดวิชาชีพต่อผู้เรียนและการพัฒนาตนเอง

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเอกสาร บทความ งานวิจัย และสื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครูในยุคดิจิทัลตามแนวคิดวิชาชีพต่อผู้เรียนและการพัฒนาตนเองแล้วนำเสนอ ดังนี้

1. คุณลักษณะของครูในทัศนะของพระพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2546) กล่าวว่า ว่าคุณลักษณะของครูอาจารย์ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 7 ประการ ได้แก่ 1) ปิโย น่ารัก คือ มีเมตตากรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของเขา เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม 2) ครู คือ นำเคารพ คือ เป็นผู้หนักแน่นถือหลักการเป็นสำคัญและมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย 3) ภาวนีโย คือ นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่นายกองควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ๋ยอ้างและรำลึกถึงความซาบซึ้งมันใจ และภาคภูมิใจ 4) วตฺตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี 5) วจนฺกฺขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม แม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อุดหนุนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์เป็นผู้มีความมานะในการตักเตือนสั่งสอน โดยไม่กลัวว่าจะเกลียดหรือโกรธ มีความฉลาดในการใช้คำพูด (กับศิษย์) 6) คมภีรณฺจ กถฺ กตฺตา คือ แฉลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปการรู้จักสอนจากง่ายไปหายาก หรือมีความลึกซึ้งขึ้นโดยลำดับ 7) โน จฺญฺฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำในอูฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหล ไม่สมควร ซึ่งจัดอยู่ในหลักกัณณมิตรที่พระพุทธเจ้าพระองค์สอนว่า ครูที่ดีต้องมีทั้งความรู้ดี และการปฏิบัติเป็นต้นแบบให้ศิษย์และความศรัทธาของสังคม

จากข้อ 1-3 เป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่เริ่มจากครูต้องน่ารัก นำเคารพ และนำเจริญใจที่เห็นได้จากบุคลิกภาพภายนอก ข้อ 4 และข้อ 6-7 รู้จักพูด และสอนจากเรื่องง่ายๆ ไปหาความลุ่มลึก โดยไม่สอนสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการนำไปปฏิบัติผิด สำหรับข้อ 5 เป็นคุณธรรมอันสุดยอดของความครูที่ดี คือ ความอดทนในยุคดิจิทัลครูต้องมีคุณธรรมแห่งความอดทนสูงในการหาเทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการสอนในระบบออนไลน์

2. คุณลักษณะของครูตามแนวคิดวิชาชีพต่อผู้เรียนและการพัฒนาตนเอง

2.1 ครูต้องรักและเมตตาศิษย์

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2545) ได้กล่าวถึง ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วงเหลือส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า หลักการ การแสดงออกของบุคคลในทาง

ที่ดีเป็นผลมาจากสภาวะจิตใจที่ดีงาม และความเชื่อถือที่ถูกต้องของบุคคลที่มีความรักและเมตตาเยื่อใย แสดงออกด้วยความปรารถนาในอันที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลอื่นมีความสุขภาพ ไตร่ตรองถึงผลแล้วจึง แสดงออกอย่างจริงจัง ครูจึงต้องมีความรักและเมตตาต่อศิษย์อยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นผลให้พฤติกรรมที่ครูแสดงออก ต่อศิษย์ เป็นไปในทางสุภาพเอื้ออาทร ส่งผลดีต่อศิษย์ในทุกๆ ด้าน เหตุนี้ ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า หมายถึง การตอบสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสนใจของศิษย์อย่างจริงจัง สอดคล้องกับการเคารพการเห็นอกเห็นใจต่อลัทธิพื้นฐานของศิษย์จนเป็นที่ไว้วางใจเชื่อถือและชื่นชมได้รวมทั้งเป็นผลไปสู่การพัฒนารอบด้านอย่างเท่าเทียมกัน ดังนี้ 1) สร้างความรู้สึกเป็นมิตร เป็นที่พึ่งพาและไว้วางใจได้ของศิษย์ แต่ละคนและทุกคนตัวอย่าง 2) ตอบสนองข้อเสนอและการกระทำของศิษย์ในทางสร้างสรรค์ตามสภาพปัญหาความต้องการและศักยภาพของศิษย์แต่ละคนและทุกคน 3) เสนอและแนะแนวทางการพัฒนาของศิษย์แต่ละคนและทุกคนตามความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของศิษย์ 4) แสดงผลงานที่ภูมิใจของศิษย์แต่ละคนและทุกคนทั้งในและนอกสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ในการเรียนการสอนนั้นครูต้องรักและเมตตาศิษย์เอาใจใส่ช่วงเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์เสมอด้วยความปรารถนาในอันที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลอื่นมีความสุขภาพ ไตร่ตรองแสดงออกอย่างจริงจังจะเป็นผลให้พฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อศิษย์เป็นไปในทางสุภาพเอื้ออาทรส่งผลดีต่อศิษย์การเห็นอกเห็นใจต่อลัทธิพื้นฐานของศิษย์จนเป็นที่ไว้วางใจเชื่อถือและชื่นชมได้รวมทั้งเป็นผลไปสู่การพัฒนารอบด้าน

2.2 ครูต้องอบรม สั่งสอนฝึกฝน สร้างเสริมความรู้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2539) ได้กล่าวถึงครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักการครูที่ดีต้องมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาศิษย์ให้เจริญได้อย่างเต็ม ศักยภาพ และถือว่าความรับผิดชอบของตนจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อศิษย์ได้แสดงออกซึ่งผลแห่งการพัฒนานั้นแล้ว ครูจึงต้องเรียนรู้เกี่ยวกับศักยภาพของศิษย์แต่ละคนและทุกคนเลือกกิจกรรมการเรียนที่หลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาตามศักยภาพนั้นๆ ดำเนินการให้ศิษย์ได้ลงมือทำกิจกรรมการเรียนจนเกิดผลอย่างแจ่มชัดและยังกระตุ้นช่วยเหลือให้ศิษย์ทุกคนได้ทำกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อความเจริญงอกงามอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ครูต้องอบรมสั่งสอนฝึกฝนสร้างเสริมความรู้ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ หมายถึง การดำเนินงานตั้งแต่การเลือกกำหนดกิจกรรมการเรียนที่มุ่งผลต่อการพัฒนาในตัวศิษย์อย่างแท้จริงการจัดให้ศิษย์มีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินร่วมศิษย์ ในผลของการเรียนและการเพิ่มพูนการเรียนรู้ภายหลังบทเรียนต่างๆ ด้วยความปรารถนาที่จะให้ศิษย์แต่ละคนและทุกคนพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพและตลอดไป ได้แก่ 1) อบรม สั่งสอน ฝึกฝนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศิษย์อย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ ตัวอย่างเช่น สอนเต็มเวลา ไม่เบียดบังเวลาของศิษย์ไปหาผลประโยชน์ส่วนตัว เอาใจใส่ อบรม สั่งสอนศิษย์จนเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน อุทิศเวลาเพื่อพัฒนาศิษย์ตามความจำเป็นและเหมาะสม และไม่ละทิ้งชั้นเรียนหรือขาดการสอน เป็นต้น 2) อบรม สั่งสอน ฝึกฝนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศิษย์อย่างเต็มศักยภาพ ตัวอย่างเช่น เลือกใช้วิธีการที่หลากหลายในการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของศิษย์ ให้ความรู้โดยไม่ปิดบัง สอนเต็มความสามารถ เปิดโอกาสให้ศิษย์ได้ฝึกปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถสอนเต็มความสามารถและด้วยความเต็มใจ กำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย พัฒนาขึ้น ลงมือจัดเลือกกิจกรรมที่น่าสู่ผลจริง และภูมิใจเมื่อศิษย์พัฒนา เป็นต้น 3) อบรม สั่งสอน

ฝึกฝนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศิษย์ด้วยความบริสุทธิ์ใจใน ตัวอย่างเช่น สั่งสอนศิษย์โดยไม่ปิดป้องหรือปิดบังอำพราง อบรมสั่งสอนศิษย์โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และมอบหมายงานและความผลงานด้วยความยุติธรรม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์ครูเป็นสมาชิกของสังคมใดพึงผนึกกำลังพัฒนาสังคมนั้นและเกื้อกูลสังคมรอบข้าง ในวงวิชาชีพครูผู้ประกอบอาชีพครูพึงร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ อันจะยังผลให้เกิดพลังและศักยภาพในการพัฒนาวิชาชีพครู และการพัฒนาสังคมด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์การให้ความร่วมมือ แนะนำปรึกษาช่วยเหลือแก่เพื่อนครูทั้งเรื่องส่วนตัว ครอบครัว และการงานตามโอกาสอย่างเหมาะสม รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยการให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางวิธีการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

การเป็นครูในยุคดิจิทัล

การจัดการศึกษายุคของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ใหม่ และเปลี่ยนแปลงความต้องการในการศึกษาในอนาคต สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศแบบใหม่เข้ามาแทนที่สื่อแบบเก่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาแบบใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้นปรับปรุงโครงสร้างทั้งระบบใหม่ โดยเฉพาะการบริหารบริการการพัฒนาการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ซึ่งจากเดิมสถาบันการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบมาเป็นสังคมและชุมชนร่วมกันรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น การก้าวเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศได้สร้างความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทอย่างสูงในสังคมยุคใหม่ เพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ที่จะต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยีและนำเทคโนโลยีเหล่านั้น ไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จึงจำเป็นต้องสร้างเยาวชนของชาติเพื่อเข้าสู่สังคมยุคใหม่โดยการจัดสภาพแวดล้อมใหม่ทางการศึกษาทั้งในด้านเนื้อหา สื่อ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น การบูรณาการนวัตกรรมเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งในฐานะของครูผู้มียุทธศาสตร์ในการเรียนการสอนให้เยาวชนของชาติเจริญเติบโตมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศจึงควรมีความรู้ความสามารถให้ทันกับเทคโนโลยีสารสนเทศในสมัยใหม่เพื่อนำมาประยุกต์ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อในการเรียนการสอนเพื่อให้ครูกับนักเรียน มีความเข้าใจตรงกันและเพื่อให้เด็กสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ไปปรับเข้าใช้กับชีวิตประจำวัน ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อการศึกษามาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคมมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา เทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา ได้แก่

1. เทคโนโลยีที่เข้ามามีส่วนช่วยในเรื่องการเรียนรู้ปัจจุบันมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้หลายอย่างมีระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) มีระบบมัลติมีเดีย (Multimedia) ระบบวิดีโอออนดีมานด์ (Video on Demand) วิดีโอเทเลคอนเฟอเรนซ์ (Video Teleconference) และอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น ระบบเหล่านี้เป็นระบบสนับสนุนการรับรู้ข่าวสารและการค้นหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อการเรียนรู้
2. เทคโนโลยีที่เข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษาในการจัดการศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนการดำเนินการ การติดตามและประเมินผลคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารโทรคมนาคมเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในเรื่องนี้

3. เทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคลเกือบทุกวงการ ทั้งทางด้านการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน เป็นต้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานในหลายด้านโดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารและการดำเนินงานในหลายด้านโดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การใช้โทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น (ชญาพร จิตศิลป์, 2555)

มาตรฐานของครูในยุคดิจิทัล ISTE.NETS.T advancing digital age teaching ครูผู้สอนในยุคนี้ต้องมีมาตรฐาน องค์กรในสหรัฐอเมริกาได้วางมาตรฐานของครูผู้สอนไว้ดังต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1 ครูต้องเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์งานให้เด็กคุณครูจะต้องใช้ความรู้ที่มีอยู่ในการสอน ในการพัฒนาเรียนรู้ และนำ Technology มาช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในระดับขั้นที่สูงขึ้น สร้างสรรค์ขึ้น รวมถึงการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน ไม่ว่าจะแบบตัวต่อตัวหรือแบบใช้สื่ออื่นๆ

1. ครูต้องมีความสามารถในการสนับสนุน ส่งเสริม สร้างสรรค์ ในการสร้างชิ้นงาน และพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ

2. ครูต้องกระตุ้นให้เด็กสำรวจในหัวข้อที่สำคัญและแก้ไขปัญหาโดยใช้เครื่องมือและแหล่งข้อมูลในยุค Digital

3. ครูต้องแสดงให้เห็นถึงผลดีในการทำงานร่วมกันเป็นทีมและต้องพยายามอธิบายให้เด็กเข้าใจถึงรูปแบบการคิด การวางแผน และการคิดเชิงสร้างสรรค์

4. ครูผู้สอนต้องกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันให้กับเด็กเพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงบุคคลอื่นโดยการกระตุ้นเด็กแบบใกล้ชิด หรือว่าต้องใช้สถานการณ์จำลองขึ้น

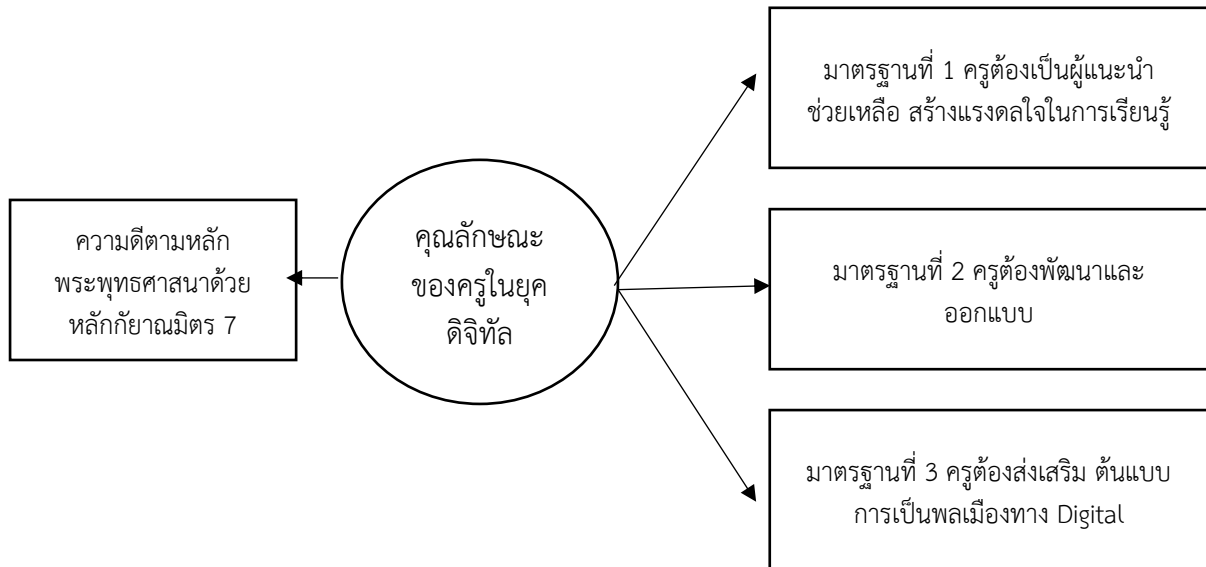
มาตรฐานที่ 2 ครูต้องพัฒนาและออกแบบกระบวนการการเรียนรู้และการประเมินผล ครูผู้สอนต้องออกแบบและพัฒนาและการประเมินผลประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงไปตรงมาและต้องประเมินผลที่ใช้เครื่องมือหลากหลายรูปแบบรวมถึงการเพิ่มเนื้อหาในกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ รวมถึงทักษะเพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะตรงกับมาตรฐาน NETS.S

มาตรฐานที่ 3 ครูต้องส่งเสริม ต้นแบบการเป็นพลเมืองทาง Digital รวมถึงความรับผิดชอบด้วยครูต้องเข้าใจถึงสังคมที่อยู่และสังคมโลกที่ต้องรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปทางเทคโนโลยีและต้องแสดงเป็นตัวอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติอย่างมีมืออาชีพในเรื่องของกฎหมายลิขสิทธิ์เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะสนับสนุนให้ครูเกิดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาครูส่วนมากยังใช้คอมพิวเตอร์ไม่เก่งจึงต้องมีคนช่วยเหลือ ไม่ใช่เพียงปัญหาการจัดการระบบซึ่งเกิดปัญหาได้ทุกเมื่อ แต่ยังมีปัญหาการเลือกซอฟต์แวร์ การออกแบบโครงการที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี และเรียนรู้วิธีแนะนำนักเรียนในการใช้ข้อมูล (Vichsuda ดอทคอม, 2559)

บทสรุป

คุณลักษณะครูของโรงเรียนในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ต้องมีทั้งความรู้ความสามารถที่ดีตามแนวคิดและทฤษฎีในการสอน และทักษะเป็นนักจัดการที่ดีซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานสำคัญ 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 ครูต้องเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 2 ครูต้องพัฒนาและออกแบบ มาตรฐานที่ 3 ครูต้องส่งเสริม ต้นแบบการเป็นพลเมืองทาง Digital และครูต้องมีความดีตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยหลักกัณฑ์มิตร 7 ประการ คือ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ รู้จักพูดให้

ได้ผล มีความอดทนต่อถ้อยคำ รู้จักสอนเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และไม่ชักนำชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย นอกจากนั้นต้องจรรยาบรรณวิชาชีพครู และมีความสุขมองเห็นประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นในการปฏิบัติงานเป็นแม่พิมพ์ของชาติที่ดีและเป็นต้นแบบแก่ศิษย์อย่างภาคภูมิใจ สรุปคุณลักษณะครูของโรงเรียนในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 คุณลักษณะครูของโรงเรียนในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2545). การกวดวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ชฎาพร จิตศิลป์. (2555). ครูกับเทคโนโลยีสารสนเทศ. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/490852> สืบค้น 2 มิ.ย. 2564.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2546). ธรรมนุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2553). ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2539). แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539. แหล่งที่มา <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php> สืบค้น 2 มิ.ย. 2564.
- Banthitablog. (2559). บทบาทของครูในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและยุคดิจิทัล. แหล่งที่มา <https://banthitablog.wordpress.com/บทบาทของครูในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและยุคดิจิทัล/> สืบค้นเมื่อ 5 พ.ค. 2564.
- Vichsuda ดอทคอม. (2559). บทบาทของครูในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและยุคดิจิทัล. แหล่งที่มา <https://vichsuda.wordpress.com/2016/02/11/บทบาทของครูในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและยุคดิจิทัล/> สืบค้น 2 มิ.ย. 2564.